

Pekka Haaviston vastaukset Fingon ja sen jäsenjärjestöjen Presidentti ja 10 kysymystä kestävästä tulevaisuudesta -tettiin.

Oheiset vastaukset on tässä muodossa aikaisemmin julkaistu Fingon kustantaman Maailman Kuvalehden [verkkosivuilla](#). Vastauksia on tiivistetty – löydät Haaviston koko tentin Fingon [Youtube-kanavalta](#).

1. Jos sinut valitaan seuraavaksi Suomen tasavallan presidentiksi, aloitat monien haasteiden maailmassa. Mitä pidät tärkeimpinä haasteina?

Nyt puhutaan paljon sodista ja konflikteista ja ihan hyvästä syystä. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaa vastaan jatkuu, se pitäisi saada loppumaan. Oli ensin Hamasin hyökkäys Israeliin ja nyt Israelin vastareaktio ja Gazan pommitus, Yhdysvaltain–Kiinan suhde, Kiinan reaktiot Taiwanin tilanteeseen... kaikki nämä herättävät suurta huolta.

Mutta jos katsotaan pidemmälle, nostaisin esiin ilmastonmuutoksen vaikutuksen globaaliin ympäristöön: mahdollisesti muuttoliikkeisiin, ympäristöpakolaisvirtoihin ja ihmisten hyvinvointiin.

Sitten nostaisin esiin suhteemme globaaliin etelään. Me tarvitsemme rakentavaa suhdetta globaalien kriisien ratkaisemiseksi ja sen pitäisi olla jo työn alla.

2. Presidentti on arvojohtaja. Mikä on mielestäsi Suomen ulkopolitiikan tärkein arvo?

Toimin kolmen arvon puolesta: rauhan, ympäristön ja ihmisoikeuksien. Näitä kolmea Suomen pitää pitää esillä.

Rauha sen vuoksi, että kaikki kehitys ilman rauhaa on mahdotonta. Ympäristö, koska meidän tulevaisuutemme riippuu ympäristön kohtalosta ja siitä, miten ilmastonmuutosta pystytään hoitamaan. Ihmisoikeudet siksi, että globaalisti ympäristön ja tasa-arvon puolesta tehtävä työ on kokonaan riippuvaista siitä, onko ihmisillä mahdollisuus avata suutaan ja toimia. On monia maita, joissa tämä ei ole tällä hetkellä mahdollista.

3. Poliitikka herättää tunteita ja tunteilla on tärkeä rooli politiikassa. Mikä rooli tunteilla on arvojohtajan työssä ja voiko presidentti ohjata kansakunnassa vallitsevaa tunneilmastoa?

Olin Turussa ja siellä taisi politiikantutkija Rauli Mickelsson sanoa, että ei hän tarvitse presidenttiä johtamaan omia arvojaan, kyllä hän ihan itse osaa arvonsa muodostaa.

Suomessa on 5,5 miljoonaa arvomuodostajaa, tietyssä mielessä arvojohtajaa. Presidentti on yksi joukossa, mutta yleensä presidenttiä kuunnellaan.

Presidentin kantojen pitää olla punnittua ja harkittuja. Mutta esimerkiksi viimekesäinen rasismikeskustelu vaikutti Suomen maakuvaan ja suoraan osan suomalaisten hyvinvointiin sekä heidän turvallisuuteensa. Oli tärkeää, että presidentti otti kantaa.

Kun Euroopassa on sota, ihmisillä on paljon pelkoja. Lapsille sodan kuvasto näkyy nyt kuten Vietnamin sota ja Suomen sodat aiemmille polville.

Tarvitaan oikeaa tietoa siitä, miten konflikteja ratkaistaan. Myös ilmastonmuutos aiheuttaa pelkoja ja siinäkin oikea tieto siitä, mitä on tehtävissä, vaikuttaa pelon tuntemuksiin.

4. Millaista kokemusta sinulla yhteistyöstä kehittyvien maiden kanssa? Millainen voisi olla järjestöjen rooli näissä suhteissa?

Olen tehnyt kuusi vuotta YK-tehtävissä sodanjälkeisiä ympäristöarvioita vaikeissa olosuhteissa: ensin Balkanilla, sen jälkeen Afganistanissa, Irakissa, Palestiinassa, Liberiassa ja Sudanissa. Näiden jälkeen

sain EU:lta komennuksen toimia erityisedustajana Sudanin ja Darfurin kriisissä osana rauhanneuvotteluita.

Olen liikkunut paljon konfliktialueilla ollessani ulkoministeri. EU nimesi minut edustamaan EU:ta Etiopian ja Tigrayn kriisin selvittelyssä.

Kehitysyhteistyöministerinä olen kahteen otteeseen toiminut Suomen kehityspolitiikasta päättävänä ministerinä. Sitä kautta kahdenväliset ja globaalit kumppanuudet ovat tulleet tutuksi. Olen lisäksi toiminut kansalaisjärjestöissä.

Muistaakseni olin ympäristöministeri, kun Kioton ilmastokokoukseen 1997 ensi kerran otettiin neuvotteludelegaatioon kansalaisjärjestöjen edustajia. Siitä lähtien on alkanut tulla tavaksi, että suomalaisiin delegaatioihin tulee kansalaisjärjestöjä mukaan.

Näen tämän tärkeänä asiana. Näin näytetään myös mallia muille maille, että näinkin voidaan tehdä. Monelle maalle yhä hyvin outo ajatus, että kansalaisjärjestöt osallistuvat kokouksiin.

5. Kehittyvien maiden painoarvo kasvaa ja valtaosa maailman väestöstä asuu kehittyvissä maissa. Silti maailmanpolitiikassa korostuu vauraiden maiden mahti ja valta-asema. Voisiko Suomi tehdä enemmän tilaa kehittyville maille kansainvälisen politiikan areenoilla?

Tähän on monia mahdollisuuksia. Yksi on se, että liittoutuu sellaisten kehittyvien maiden kanssa, joilla on kanssamme samanlainen agenda.

Otan esimerkiksi ilmastonmuutoksen, jossa pienten saarivaltioiden kohtalo on ihan avainasia. Ne hukkuvat, jos merenpinta nousee. Suomen intressi näiden valtioiden kanssa on yhteinen. Presidentti voisi koota valtionpäämiesten verkoston, jossa pyrittäisiin vaikuttamaan ilmastonmuutosta vastaan.

Toinen mihin olen kiinnittänyt huomiota, on että meillä joskus aletaan piirtää globaalista etelästä viholliskuvaa. BRICS-maat nähdään hyvin pelottavana – ajatellaan, että ne kilpailevat meidän kanssamme. Kun katsotaan näiden maiden intressejä, vaikkapa Intian kanssa voidaan hyvin rakentaa yhteistyötä ympäristökysymyksissä, sillä Intia on hyvin huolissaan ilmastonmuutoksesta.

Näemme maailman ystävinä ja vihollisina ja kritisoiimme aidalla istujia YK:ssa. Mutta sitten me itse istuimme aidalla ensimmäisessä YK-äänestyksessä Gazan humanitaarisesta tulitaudesta.

On tärkeää välttää tarpeetonta viholliskuvien rakentamista.

6. Miten Suomen presidenttinä konkreettisesti edistäisit ihmisoikeuksien toteutumista, kansalaisten osallistumista ja demokratiaa?

On monia tapoja. Ulkoministerinä neuvoteltiin siitä, että Suomi pääsi YK:n ihmisoikeusneuvostoon. Se on tehokas elin siinä mielessä, että se maajoukko, joka siellä kulloinkin istuu, pystyy päättämään, mitä asioita otetaan käsittelyyn. Kannattaa käyttää kaikki kansainväliset foorumit, mitä pystyy käyttämään.

Toinen tapa on nostaa ihmisoikeusasiat esille neuvotteluissa. Muistan, kuinka covidin aikaan Kiinan ulkoministerin kanssa istuttiin neljä ja puoli tuntia. Kyllä siinä ehdittiin uiguuriasiat, Tiibetit ja muutkin asiat käsitellä syvällisesti.

Sekä ulkoministerinä että presidenttinä voi järjestää tapaamisia, joissa voi nostaa esiin järjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan roolia. Kun Suomi oli EU:n puheenjohtajamaa 2019, järjestimme Helsingissä ministereille mahdollisuuden tavata ihmisoikeuspuolustajia kehittyvistä maista.

Kun olin ympäristö- ja kehitysministeri 1995-1999, yksi vierailukohde oli Turkmenistan. Halusimme tavata Turkmenistanin kansalaisyhteiskuntaa, mutta sattumalta muutamat kansalaisyhteiskunnan edustajat olivat juuri silloin vankilassa.

Kohteliaisuudesta suomalaisia vieraita kohtaan heidät vapautettiin, jotta ympäristöaktivistit pääsivät tapaamaan ulkomaista ympäristöministeriä. Minulla oli ainutlaatuinen tilaisuus esitellä ympäristöaktivistit Turkmenistanin ympäristöministerille. Silloin ajattelin, että tämä kannatti.

Tämä on vain esimerkki siitä, kuinka sillä, että haluaa tavata ja keskustella, voi olla vaikutusta ihmisten asemaan ja rooliin omassa maassaan. Se on tunnustus ihmisille, tunnustus teemoille ja yksi tapa vaikuttaa.

7. Näetkö että tasavallan presidentillä voi olla roolia ilmastonmuutoksen ratkaisemisessa?

Näen, että ympäristöulkopolitiikkaa on keskeinen osa ulkopoliittikkaa nykyään.

Presidentti ottaa näitä kysymyksiä esille aina YK:n yleiskokouksiin osallistuessaan. Presidentti voi osallistua ilmastokokouksiin, kun niissä on korkean tason edustusta mukana.

Presidentti voisi koota muiden valtioiden päämiehistä neuvoston ilmastokysymysten ratkaisemiseksi. Presidentti voi pitää asian tärkeyttä esillä erilaisissa yhteyksissä.

Verkostoituminen on tärkeimpiä asioita. Paljon epävirallista tapahtuu kokousten ja julkilausumien välillä. Presidentin kontaktiverkolla ja yksityisillä yhteyksillä voi olla suuri vaikutus.

8. Tulisiko feministinen ulkopoliittikka ottaa suomalaisen ulkopoliittikan ohjenuoraksi?

Silloin kun Rinteen–Marinin hallitusta muodostettiin, Suomessa ajateltiin, että se työ, jota olemme käytännössä tehneet sukupuolten tasa-arvon eteen, täyttää ne kriteerit, joita jotkut maat kutsuvat feministiseksi ulkopoliittikaksi.

Minut kutsuttiin myös Saksan ulkoministerin koollekutsumaan ryhmään, jonka otsikko oli feministinen ulkopoliittikka. Meidän linjauksilla näytti pääsevän hyvin mukaan kansainväliseen feministisen ulkopoliittikan verkostoon.

Minusta kaikkein tärkeinä on se, että olemme tehneet systemaattisesti työtä YK:n ”Naiset rauha ja turvallisuus” -päätöslauselman eteen. Olemme nostaneet omassa kehityspoliittikassa naisten ja tyttöjen roolia.

En osaa sanoa, onko tehokkain keino käyttää feministisen ulkopoliittikan termiä, koska se voi aiheuttaa tietyissä maissa vastareaktiota, vai pyrkiä kokoamaan yhteen mahdollisimman laaja joukko maita, jotka tekevät töitä naisten ja tyttöjen puolesta. Pitäisin sitä ehkä tärkeimpänä.

9. Venäjän hybridivaikuttaminen itärajalla jatkuu. Miten presidenttinä ja tasapainoilisit ihmisoikeuksien ja turvallisuuden välillä?

Meillä on aina suomalaisina oikeus pitää rajamme turvallisena. Siitä emme halua tehdä kompromisseja. On väärin käyttää ihmisiä tällaisena välineenä, työntää heitä kohti Suomen rajaa. Sehän näyttää mafiamaiselta, ihmiskaupparelaiselta toiminnalta. Sille pitää saada stoppi.

Mitkä olisivat tulevaisuuden keinoja? Voisiko Geneven pakolaissopimusta kehittää siihen suuntaan, että tällainen ihmiskauppa- tai hybridivaikuttamiskäytäntö otettaisiin siellä huomioon? Tiedän, että se on pitkä tie.

Ennen sitä pitää saada raja turvalliseksi ja tuoda koko ajan esiin, että tämä ei saa muuttaa Suomen pakolaispoliittisia linjauksia laajemmin. Edelleen on ihmisiä, jotka ovat joutuneet ilman omaa syytään pakolaisuuteen ja tarvitsevat tukea ja suojaa.

10. Jos sinulla olisi mahdollisuus muuttaa yksi asia maailmasta, mikä se olisi ja miksi?

Muuttaisin etenemistahdin kohti 2030 -kehitystavoitteita. Ne ovat hyviä tavoitteita, mutta kaikissa niissä emme ole vielä lähelläkään toteutumista.

Se on kokonaisvaltainen ohjelma, jonka toimeenpanoa haluaisin nopeuttaa, jos voisin siihen vaikuttaa.